

KONU 2: D) MEZOLİTİK ÇAĞ ARKEOLOJİSİ

MEZOLİTİK ÇAĞ'A GENEL BİR BAKIŞ

Avrupa'da buzulların bugünkü sınırlarına doğru çekilmesiyle kara ve deniz seviyelerinde, iklim koşullarında, fauna ve florada köklü değişimler meydana gelmiştir. Bu durumda bazı türlerde çeşitlenmeler ve bazı türlerde de uygun alanlara göçler zorunlu hale gelmiştir. Soğuk iklim koşullarına alışmış olan hayvan türleri kuzeyde yerlerini korurken, bir kısım türler de yeni açılan ormanlık alanlara doğru yayılarak çeşitlerini artırmışlardır.

Buzul devirleri sonrasında eriyen çok büyük buzul kütlelerinin yol açtığı değişiklikler ise, önemli sonuçlar doğurmuştur. Geniş boyutlara erişen buzulların erimesi, kara ve deniz seviyelerinde önemli değişimlere neden olmuştur. Deniz seviyesi yükselince yoğun su basmalarına uğrayan kara parçaları ortaya çıkmıştır. Buzulların erimesiyle deniz sularının yükselmesine "östatik" yükselme denir. Büyük boyutlu buzulların erimesi, buzul baskısı altında bulunan karalar üzerindeki ağırlıkların azalmasına ve dolayısıyla karaların yükselmesine neden olmuştur. Bu yükselmeye de "izostatik" yükselme denir.

Mezolitikte kıyı düzlüklerindeki geniş alanlar, avlanmak için oldukça uygun alanlardı. Ancak deniz seviyesinde giderek artan yükselmeler nedeniyle tamamen yok olmuşlardır. Dolayısıyla birçok bölgede erken Mezolitik kıyı yerleşimlerini bugün için göremiyoruz. Bununla birlikte, mükemmel bir biçimde korunmuş olan sular altındaki birçok yerleşim yeri keşfedilmiş ve bunların kazısı yapılabilmektedir. Buna örnek olarak Danimarka'daki "Tybrind Vig" yerleşim yerini gösterebiliriz.

Hızlı küresel ısınma, Avrupa'daki hayvan ve bitki topluluklarında değişime neden olmuştur. Pollen analizleri, M.Ö. 6.000'de kuzey Avrupa'nın geç buzul açık tundrasından, karışık meşe ağaçlık alanına doğru bir geçiş aşamasını ortaya koymuştur. Kızıl geyik gibi çeşitli hayvanlar gruplar halinde ormanlık alanlara yayılarak adapte olurken, ren geyiği gibi geç buzul döneminin bazı iri otçulları Avrupa'nın daha da kuzeyine doğru göç etmişlerdir. Ormanlık araziye seven karaca ve yaban domuzu gibi hayvanlar yaşam alanlarını genişletirken, mamut gibi diğer iri soğuk iklim kara hayvanlarının nesli tükenmiştir. Büyük av hayvanlarının değişimiyle, yabani kümes hayvanları ve su kaynaklarında barınan küçük av hayvanlarının bollaşması ve çeşitliliği giderek artmıştır. Güney Avrupa'da ise, bitki ve hayvan topluluklarının değişimi daha az cereyan etmiştir. Dolayısıyla, Avrupa'nın güney bölgelerinde pleistosen-holosen geçişindeki ekonomik devamlılığın izlerini oldukça yüksek oranlarda görebiliriz. Bu durum kuzey Avrupa'ya göre tam tersine bir görünüm sergiler.

Avrupa'da Mezolitik'deki hızlı çevresel değişim ile hayvan ve bitki topluluklarındaki çeşitlilik, Mezolitik ekonomileri genelleştirmeyi zorlaştırmaktadır. Avrupa'nın bütünlüğü boyunca, büyük av hayvanı avcılığı, kızıl geyik üzerinde ve olasılıkla da ara-sıra yapılan sürekle avlarıyla, kalın ağaçlıklı alanlarda ot yiyen hayvanlar üzerinde yoğunlaşmıştır. İngiltere'deki Star Carr gibi yerleşimler; kızıl geyik, öküz ve karaca gibi ot ile beslenen iri kara hayvanlarının bulunduğu birer av kamplarındırlar. Kıyısız besin kaynaklarına ait buluntular da, örneğin Danimarka'daki geç Mezolitik dönemin yığın halinde denizel mutfak atıkları içeren Ertebølle yerleşim yerinden tanımlanmıştır.

Besin kaynağı ve insan nüfusu dengesizliğinden meydana gelmiş olabilen sosyo-ekonomik gelişmeler, mevsime dayalı olarak artan "besin kaynağı bölgelerinde" dahi ekonomik güvenliği tam anlamıyla sağlayamamıştır. Ancak, bu geçici bolluk mevsimleri, Mezolitik

insanlara zenginlik ve güç güvenliği için orta düzeyde refah sağlamıştır. Bu nedenle güney İskandinavya gibi bölgelerde avcılık ve toplayıcılık ekonomisi, tarım tekniği bilgilerinin başarılıp ve değiş-tokuş (takas) ilişkilerinin kuzey Almanya çiftçileriyle saptanmasından sonra dahi devam etmiştir. Diğer bölgelerdeki tarımın yayılımı ise, gelir kazanan insanlar ve yerli ekonomik gelişmenin kompleks bir karışımı şeklinde görülmüştür.

Mezolitik, Avrupa prehistoryasında dönüşümün en büyük ve en önemli aşamalarından birisidir. Mezolitiğin başlangıcında, insanlar tıpkı modern insanın ilk kez Avrupa'da 40-35.000 yıl öncesinde olduğu gibi yaşıyorlardı.